

Kuslig vandring i kyrkbyn under Beatrice Norbergs ledning.

Kyrkbyn – platsen

LULEÅ

I kompakt mörker går vi omkring i Gammelstads kyrkby. Plötsligt kliver en varelse med svart mantel över vägen. Fåren som bräker i hagen bredvid förstärker den kusliga känslan.

Det är Hägnans museum som slår ett slag för folktron med osaliga döda och utböl-lingarnas skri.

Det finns nog inte många platser som lämpar sig bättre för spök-

vandring än kyrkbyn i Gammelstad. Kyrkstugorna står tätt och i dem finns inget liv eller ljus när det inte är kyrkhelg.

Eller...

När vi vandrar runt med kyrkbyn som kuliss händer det att de döda får liv.

Intressanta historier

Beatrice Norberg, museipedagog på Hägnan i Luleå, är intresserad av folktron och det är hennes efterforskningar som gett vandringen sitt innehåll. Hon har letat i folk-

»I Luleå socken talade man inte om vittran, utan om bergskärningen som man skulle hålla sig väl med«

livsarkiv och där hittat intressanta historier om hur människorna som bodde här förr trodde och tänkte.

–I Luleå socken talade man inte om vittran, utan om bergskärningen som man skulle hålla sig väl med. Hon har alla drag av vittran och höll främst till på Bälungeber-

get, säger Beatrice Norberg.

Bergskärningen kunde också bo i en sjö eller under marken.

–Man fick inte slå ut hett vatten på marken utan att stampa på bron eller säga: "stigen undan". Man skulle hålla sig väl med henne annars kunde det gå illa. Det var bergskärningen man skrämde bar-

nen med för att de skulle uppföra sig i skogen, säger Norberg.

Det hade också en pedagogisk betydelse och handlade till exempel om att vara varsam med hur man använde yxan och kniven i skogen.

Spökvandringarna är ett sätt att berätta om folktron och vilken betydelse den haft i bondesamhället.

–Folktron hade en stor påverkan på bondesamhället och det berättar något om hur folk hade det och hur de tolkade omvärlden. Mycket handlade om att hedra de döda

FOTO: GÖRAN STRÖM

Beatrice Norberg, initiativtagare till Hägnans populära spökvandringar.

Den siste som avrättades i Luleå var Lars Henrik Berg, här gestaltad av Lars Löfgren.

Kyrkbyn i Gammelstad, den perfekta kulissen till spökvandringar.

där de döda får liv

men också att skydda sig mot att de skulle gå igen. De hade en stark ödestro, trodde på den osynliga världen och var tvungna att förhålla sig till det. Det gjorde de genom att sluta avtal med den och att skydda sig från den.

En figur som visar på detta och som Beatrice Norberg hittat är Isigårdarn från Mörön. Han gav sig enligt historien i lag med satan för att få mat på bordet till sina ungar och bra jakt- och fiskelycka. Det slutade med olycka.

Att beskriva spökvandringen

i detalj skulle förstöra upplevelsen för dem som ska gå den på samma sätt som att berätta slutet på en film i förväg. Det jag kan säga är att åldersgränsen på tolv år förmodligen är bra att ta till sig. Betydligt äldre besökare var glada att ha någon att hålla i handen i vissa delar av promenaden.

Stor intresse för vandringen

Hägnan erbjöd den första spökvandringen på prov den 27 augusti och intresset var så stort att det överaskade arrangörerna. Den första

vandringen tecknades full på en gång och man fick på en gång en kö på 70 personer som fått gå.

På de nu planerade spökvandringarna den 28 oktober är det bara några platser kvar. Man kommer också erbjuda vandringen till grupper och företag.

– Det är roligt att vi kan erbjuda något nytt och det verkar locka en helt ny målgrupp. Det här är ett historiskt perspektiv som vi inte lyft på det här sättet tidigare, säger Norberg.

ELISABETH HEDMAN

Vi fick också träffa Vitbergsolles hustru.